

Arie Jongkind

Een wederdienst

eigentijdse roman

Korte inhoud

Al vanaf de eerste klas van de lagere school zijn Andries Bovendaal en Joop Spelleman bevriend; zeg maar twee belhamels. Als Alex van Batenberch, het zontje van de fabrieksdirecteur, in hun klas komt, richten de twee hun pijlen vooral op hem. Maar het zijn wel Andries en Joop die Alex van de verdringsdood redden als hij tijdens een balspel te water raakt. Het slachtoffer is al buiten bewustzijn als hij op de kant wordt gelegd en hij herkent zijn redders dan ook niet. Het dappere duo is ook nooit in het zonnetje gezet.

De vriendschap tussen Joop en Andries groeit met de jaren. Ze gaan naar dezelfde ambachtsschool en komen bij dezelfde fabriek te werken.

Andries is nog vrijgezel en Joop woont samen met Ans. De jongens weten niet dat de vader van Alex directeur is van die fabriek. Als Alex zijn vader opvolgt worden ze na twintig jaar weer met elkaar geconfronteerd. Dan moet de fabriek inkrimpen; Joop krijgt ontslag, Andries vertrekt vrijwillig en koopt een bedrijfje in tuingereedschap. Joop treedt bij hem in dienst.

Andries krijgt kennis aan Maaike, een diepgelovige weduwe, en trekt bij haar in. Omdat hun leefgewoontes zo verschillend zijn, houdt hun relatie geen stand. Andries vindt zijn geluk bij een ander en Maaike vertrekt naar Israël om in een kibboets te

gaan werken. Het bedrijfje van Andries floreert, er moet zelfs personeel bij komen.

Dan krijgt Andries een ernstig auto-ongeluk, waardoor zijn zaak in de problemen raakt. Er komt minder werk binnen, het ziet er somber uit. Het geluk keert zich tegen hem; terwijl hij hulpeloos in het ziekenhuis ligt, bedriegt zijn vriendin hem.

De tot directeur opgeklommen Alex - die inmiddels Alexander wordt genoemd - hoort pas na al die jaren dat hij zijn leven te danken heeft aan Joop en Andries. Hij is erdoor geraakt en wil iets terugdoen. Hij vervangt de zieke Andries en slaagt erin het tij te keren. Helaas blijft Andries hulpbehoevend; voor het ergste wordt gevreesd. Wat hem op de been houdt is 't hernieuwde contact met Maaïke, van wie hij nog steeds heel veel houdt.

Ook zijn maatje Joop en zijn vriendin Ans leveren hun bijdrage aan her herstel, wat nogal eens wrijving geeft tussen die twee.

Dan meldt zich een sollicitant, die het niet meer zo kon vinden in zijn werk. Alexander van Batenberch wil een uiterste poging doen het bedrijf van Andries weer op de rails te krijgen. Er verandert heel veel en langzamerhand komen er weer opdrachten binnen. Dat is het begin van een aantal tumultueuze ontwikkelingen...

1

Abbedam is een dorp waar maar weinig te doen is en dat in bijna niets opvalt. Er is geen monumentaal gebouw, of het zou de kerk moeten zijn, geen park of andere bezienswaardigheid. En de huizen zijn, net als de meeste bewoners, over het algemeen eenvoudig. Alleen de oude leegstaande pastorie is wat de bouw betreft het aanzien waard en daar wil een vreemdeling nog weleens voor stil blijven staan.

Op een timmerfabriekje na, waar zo'n man of tien hun brood verdienen, en een paar boeren die een dorpeling als knecht hebben, is er in dit dorp weinig werkgelegenheid. Een groot deel van de mannelijke bevolking werkt bij de scheepswerf van Van Noorden in Gravendal waar overwegend plezierjachtjes gebouwd worden.

Gravendal is een veel grotere plaats dan Abbedam en ligt aan de Grave, een drukbevaren brede rivier waar Van Noorden ook zijn scheepjes te water laat. Hier zijn veel meer winkels, een paar eetgelegenheden, meerdere scholen, een hotel en vanzelfsprekend ook meer vertier.

Een deel van de jeugd van Abbedam gaat daar in de weekenden naar toe om zich te vermaken.

Niet alle jongeren, want de geloofsgemeenschap in dit dorp is vrij groot en voor hen gelden andere regels. Er is dan ook vaak wrijving tussen de gelovige en niet-gelovige bewoners. Vooral in de raads-

vergaderingen wil het er nogal eens heftig aan toe gaan. Zo wilde er op Koninginnedag een kermis in Abbedam neerstrijken maar de kerkse kant van de gemeenteraad wist dat met een krappe meerderheid tegen te houden. Aan de andere kant moeten ze ook weleens de mindere zijn. Zo heeft het enige café in het dorp dat op zondag altijd om zes uur zijn deur moest sluiten, kortgeleden een vergunning gekregen om tot middernacht open te blijven.

Bovendien is het luiden van de kerkklokken op zondagmorgen voor een deel van de niet-gelovigen een ergernis. Die klokken luiden om negen uur. Dat houdt vier minuten aan en dat wordt herhaald tot de dienst om half tien begint. Niet-gelovigen beklagen zich hier al jaren over.

Ondanks al die tegenstellingen hebben ze één ding gemeen: ze hebben hun dorp Abbedam hoog in het vaandel staan en willen er geen kwaad woord over horen.

Joop Spelleman zit, zoals bijna elke avond na het eten, weggezakt in z'n leunstoel, de krant te lezen. Maar na een paar minuten laat hij die langzaam weer zakken en staart hij over de rand de kamer in.

Als Ans, zijn vijf jaar jongere vriendin met wie hij samenwoont, binnenkomt en hem zo ziet zitten, vraagt ze: 'Wat scheelt eraan?'

'O niks, ik zat te denken.'

'Toch weer niet over dat je ontslagen zal worden?'

‘Nee toevallig niet, hoewel ik vandaag wel weer hoorde dat er geen vijftwintig maar vijfendertig man uit moet.’

‘Je laat je toch niet opjatten zeker?’

‘Nee, dat niet, maar als het zover mocht komen, zie dan maar eens ergens anders aan de slag te raken. D’r is hier in de buurt nergens werk.’

‘Komt tijd, komt raad Joop. Ik ben er ook nog.’

‘Ik dacht dat we volgend jaar gingen trouwen?’

‘Kun je niet werken als je getrouwd bent?’

‘Wat voor werk heb je dan in gedachten?’

‘In de huishouding, of in een winkel of... gewoon wat ik tegenkom.’

‘En ik...?’

‘Jij doet de huishouding. Je kookt, wast, strijkt, gewoon hetzelfde wat ik nu doe. Maar vertel eens, waar zat je aan te denken?’

‘Aan vroeger, laat ’s kijken, aan zo’n twintig jaar geleden.’

‘Wat was er toen zo bijzonder dat je daar nu nog aan terugdenkt?’

‘Ik hoorde vanmiddag dat de oude pastorie verkocht is.’

‘Wat heeft dat met jouw gedachten te maken?’

‘Dat zal ik je vertellen. We waren een jaar of elf, twaalf denk ik.’

‘Wie zijn we?’

‘Andries Bovendaal en ik.’

‘Waren jullie toen al vrienden?’

‘Ja, sinds de eerste klas van de lagere school. We hebben samen op de ambachtsschool gezeten en we zijn op dezelfde dag bij Van Noorden gaan werken, maar daar gaat het niet om. In de zesde klas kwam er een nieuw jongetje in de klas, niemand kende hem. Ene Alex, een ventje van meer dan recht uit, dat hoorde je aan zijn praten, dat zag je aan zijn kleding en hij had ook een mooie sportfiets. Hij viel ook op door zijn bijna witte haar dat heel kort geknipt was en als een borsteltje op zijn koppie stond. Al snel hoorden we dat hij het zoontje was van Van Batenberch, een of andere hotemetoot van scheepswerf Van Noorden. Zij hadden voor een paar maanden de toen al leegstaande pastorie gehuurd omdat hun huis in Gravendal gerenoveerd werd. Alexje, zoals wij hem noemden, kon niet zo goed meekomen en kreeg daarom bijles van de juffrouw uit de eerste klas. Dat had nog nooit iemand gehad. Achteraf gezien een beetje zielig maar Alexje werd door bijna iedereen gepest en wij bleven natuurlijk niet achter. Om kort te gaan: Andries en ik waren zagezegd echte kwa-jongens die altijd wel streken uithaalden.

Nou was meester De Vaam, de meester van onze klas, geen aardige man, dat vond iedereen. Hij was erg stipt en streng, maakte nooit een grapje en deed ook nooit iets leuks met ons.’

‘Meester De Vaam?’ valt Ans hem in de rede.

‘Jij hebt hem niet gekend, Ans. Toen jij op school kwam, was hij al vertrokken. Eigenlijk was iedereen

een beetje bang van hem want je had zo voor een week strafwerk aan je kont. Maar Andries en ik zouden hem weleens een lesje leren. Zijn fiets stond altijd, een beetje uit het zicht, tegen de zijmuur van de school. Je weet wel, aan de kant waar die rij huizen staat. Op die fiets hadden we het gemunt. We wachtten tot alle kinderen van het schoolplein af waren en slopen toen achter de school om naar de fiets. De eerste keer lieten we de banden leeglopen. De tweede keer had Andries een moersleutel van zijn vader meegepikt en draaiden we het stuur andersom. Dat werd meester De Vaam natuurlijk te gortig; in het vervolg zette hij zijn fiets toen in de gang van de school, naast de kinder-wc's, weet je wel. Volgens ons vermoedde hij dat jongens uit die rij huizen de daders waren, twee al wat oudere jongens die al een jaar van school waren maar ook bij hem in de klas gezeten hadden. Voor ons was het natuurlijk ook een tegenvaller dat die fiets niet meer buiten stond. Een tijd later had Andries weer een pak strafwerk gekregen. Hij was het helemaal zat en zou meester De Vaam weleens mores leren. Een week later, op een vrijdagochtend, wachtte hij me voor het schoolplein op met een doosje schoenpoets. Voor op z'n zadel... Eerlijk gezegd had ik zo m'n bedenkingen maar ik liet me natuurlijk niet kennen. Om half vier zou het gaan gebeuren. Ik moest bij de fiets gaan staan en daar zogenaamd op hem wachten. Ik kreeg ook een soort tekeningetje in m'n handen gedrukt, daar zou-

den we dan samen naar kijken als het zover was. Andries had z'n jas al aan maar moest quasi toch nog even naar de wc. Na een paar minuten kwam hij terug en ging naast me staan. En terwijl we samen heel geïnteresseerd het tekeningetje bekeken, liet Andries heel onopvallend zijn hand op het zadel van de meester z'n fiets rusten. Zelfs de kinderen die ons passeerden hadden niets in de gaten. Al snel was het karwei gepiept en liepen we met achterlating van een zadel vol schoensmeer verder. Andries had alleen nog een probleempje met de binnenkant van zijn hand. Toen we van het schoolplein af waren hadden verscheidene grashalmen een bruine kleur. O, wat hadden we een lol. We zagen het al helemaal voor ons, Ans.'

'Had De Vaam niets in de gaten?'

'Nee, hij slingerde zijn been over het zadel en zakte er met een plof op neer. Nog sneller dan de wind stond hij er weer naast en voelde aan zijn achterwerk en keek met een vuurrood hoofd naar zijn hand. We konden zijn gedachten wel raden. Maar het was snel over met de lol. Alexje fietste ons achterop en riep dat hij alles gezien had en dat maandag aan de meester ging vertellen omdat wij hem altijd pestten. Ja, daar stonden we en wisten niet wat we doen moesten. We konden alleen maar hopen dat hij blufte en ons niet zou verraden.'

'En anders...?' vraagt Ans.

'Misschien zouden we wel van school gestuurd worden. We durfden er niet aan te denken. Maar